

Манько А. М.

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

ІДЕЙНО-СМИСЛОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ ОБРАЗУ КОЗАЦТВА В ПОЕТИЧНОМУ ДОРОБКУ ІВАНА НИЗОВОГО

Стаття містить відомості про особливості зображення козацтва в поезіях Івана Низового громадянсько-патріотичного тематичного напрямку. Розкрито низку дотичних образів, що допомагають створити комплексну образну систему козацької тематики. Аналіз лірики двох полюсів – «лірики відчаю» та «лірики надії» – на основі величезної джерельної бази розкриває особливості авторського бачення історичного питання в контексті сьогодення. Наголошено на патріотичній спрямованості віршів. Акцентується увага на репрезентації поетом себе як нащадка давнього українського козацького роду.

Ключові слова: громадянська лірика, козацтво, патріотична лірика, поезія, художній образ.

Постановка проблеми. Тема козацтва в історичній та літературній площині є невичерпною. Щодня з'являються нові наукові та творчі переосмислення козацького минулого українського народу. Не винятком є й лірика Івана Низового, чий художній пошук збагатили літературний всесвіт яскравими козацькими образами. У своїх поетичних творах автор неодноразово апелює до історичної пам'яті українського народу, поетизує минулину, проектує її на сьогодення. Історичне минуле постає одним із ключових елементів просторово-темпоральної структури поезій митця. Водночас це не чітко відмежоване часовими рамками минуле, це не бляклі спогади, а потужні історичні реалії, які в поезіях І. Низового не відсторонені: вони не лише відлунюють у сучасному авторові часовому просторі, а й безпосередньо перероджуються, оживають в ньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри спорадичні дослідницькі праці, які скупі розкривають особливості поетики І. Низового та його життєпису (окремі мовні та літературні особливості творчості поета вивчали О. Бондаренко, Г. Виноградська, Л. Колесникова, Н. Кошель, О. Кравчук, А. Манько, О. Неживий, Л. Низова, І. Ніколаєнко, Т. Пінчук, О. Скиба), стан наукового дослідження творчості поета сьогодні є невітшним. Історична тематика в ліриці І. Низового, крім нашого загального її представлення в одній із попередніх робіт [3], розглянута з наукового погляду ще не була. Різноморода, різножанрова джерельна база творчого спадку митця, що зараз включає в себе 103 збірки поезій, прози,

публіцистики, перекладів, 2 рукописних збірники та 3 посмертно видані збірки автора, потребує цілісного та детального вивчення, комплексного літературознавчого та мовознавчого аналізу.

Постановка завдання. Мета статті – висвітлити особливості змалювання образу козацтва та дотичних до нього образів у ліриці І. Низового; розкрити ідейний зміст козацької тематики; охарактеризувати біполярну лірику автора – «лірику відчаю» та «лірику надії», спроектувавши її на розглядувану тему.

Виклад основного матеріалу. Козацтво споконвіку було оплотом української ментальності. Образ козаків, у свою чергу, набув символічного звучання й буквально ототожнювався з такими поняттями, як: «воля», «віра», «мужність», «незламність», «патріотизм». «<...> Козак відзначався високими морально-етичними якостями, сильним почуттям патріотизму, розумінням найвищої цінності волі й незалежності, фізичним гарту, витривалістю, й умінням концентрувати енергію» [1, с. 107].

Важко переоцінити значення та роль козацтва в історичній картині світу українського народу. Прямим свідченням цього є, наприклад, наслідування «класичного» козацького сценарію шляхом створення Вільного козацтва в 17-х – 21-х рр. ХХ ст. [52].

Козаччина є унікальним явищем на мапі української історії як мілітарний, політичний, соціальний, духовний та націєтворчий феномен. Н. Рудакова у своїй розвідці «Козацтво – об'єкт історичних і культурологічних досліджень» зазна-

час: «Не маючи власної державності, наш народ спромігся сформувати регулярні збройні сили, що є обов'язковою інституцією державності нації» [51, с. 51].

Козацька тематика перебуває у фокусі багатьох поезій І. Низового. Однак така пильна увага з боку автора саме до цієї теми є не просто даниною історії своєї Батьківщини. Звернення до козацьких мотивів можна пояснити такими чинниками: по-перше, намаганням реанімувати історичні реалії в художній формі для більшого залучення читацького загалу до минулого нашого народу, його переосмислення з метою уникнення колишніх помилок; по-друге, спробою мотивувати своїх сучасників та нащадків, апелюючи до їхнього історичного коріння та доводячи, що в таких вольових, могутніх, прославлених пращурів мають бути такі ж гідні нащадки, якими ще можуть стати сучасні українці, якщо будуть дослухатися голосу минулого та впевнено крокувати в майбутнє.

Деякі з своїх поезій автор прямо присвячує козацтву чи окремим представникам військового стану, наприклад, вірш «Прошу прощення...», не забувши наголосити на власній приналежності до предковічної вільної державної формації: «Простіть мені, Виговський з Калнишевським, / За пізній відгук гордої крові! / Можливо, хоч по другому прищесті / Ізнов закозакують Низові <...>» [20, с. 157]. Однак це не завжди поезії, адресовані предкам із далекого минулого, – це радше послання (найчастіше – послання-застереження чи послання-спонуки) їхнім нащадкам: «Кому ж іще, брати мої, не ясно, / Що вечоріє знов – заходить ніч, / І нас не порятує Переяслав, / Бо ми самі спалили передчасно – / Хай віртуальну – славу нашу Січ?!» («Застереження») [21, с. 71]; «Помчімо – степами й левадами / На поклики вічно живі / Сарматсько-козацької, владної / Й завжди бунтівної крові. / <...> / Тож покликком, посвистом, пострілом / Пронизуймо тиш вікову, / Простерши над часом і простором / Свій стяг і прапам'ять живу!» («Запрошення в Придніпрові степи») [30, с. 10].

Для автора – запеклого борця за національну свободу, велич, за право бути народом, а не кочовим племенем, козацькі мотиви дуже важливі. Поет у художній формі проводить компаративний аналіз соціально-історичної дійсності минулих та теперішніх часів. Поезія такого ідейно-тематичного спрямування, як і загалом майже вся лірика митця, може бути визначена як «лірика відчаю і надії». Саме таке формулювання лягло в основу підназви однієї зі збірок автора – «Це – мій вер-

теп» [50]. Лірика відчаю домінує у творчості І. Низового, що пов'язано з екзистенційною кризою в умовах реального часу.

У попередніх дослідженнях ми зазначали, що митець у своїй творчості порівнював себе з Україною, проектуючи її болі на болі власного тіла. Він позиціонував себе як стигматик нового покоління, чий тілесні та душевні рани спричинені, однак, не релігійними мотивами, а духовним єднанням зі своєю Батьківщиною – її теперішнім та минулим, зі своїм родом, народом. Свідченням цього є поезія «В сивій пам'яті», де автор засуджує ворожі намагання приспати та буквально поховати українську козацьку історію: «Там, де Хортиця, там, де Чортотлик. / Сікачі неправд, ятагани кривд – / Та й прями́сінко в передсмертний крик, / Та в самісінський корінь-корінець, / Щоб однісінський (та вірнісінський!) / Був усім кінець. / Щоб, посічені, полягли усі – / Ні Вкраїни щоб, ні тобі Русі» [37, с. 22]. Саме тут автор неодноразово акцентує увагу на символічній наявності стигмат на власних тілі та душі: «Крізь пітьму сторіч, / Мов сто свіч крізь ніч, / До моїх до віч / Продирається Січ, / **Закипаючи у моїх очах,** / Мов козацька кров на чужих мечях <...> / Знову Січ січуть – сто струмків тече. / **Не мене січуть, а мені ж пече.** / **Січ кричить з очей, із моїх очей** – / Так кричать з печер кремаційних печей» [37, с. 22].

У часи морального виснаження І. Низовий вдається до неприкритої меланхолії та гірких роздумів над своїм сьогоденням. Безпосередньо автор наголошує на втраті українцями козацького духу, національної складової частини та людськості як такої, акцентує увагу на масовому перетворенні українців на збайдужілих «хохлів» та «яничарів» – зрадників, одвічними принципами яких є «на наш вік буде, а після нас хоч трава не рости» та «моя хата скраю – нічого не знаю». Свій аналіз на підтвердження цьому він починає із власного села й рухається далі, до інших регіонів України, комплексно відтворює болючу картину, яка простежується по всій Україні, де менше – де більше: «З роками дух козацький вигасав / у Марківці моїй <...>» («Марківка») [34, с. 81]; «Там все було без вигадки правдешне, / Правдиве по-козацькому було» («Країна дитинства») [19, с. 50]; «І хто ж повірить, / Що я тут народився, / Що до мене / Жили тут покоління й покоління / Еліти української? / Козацько- / Дворянське тут гніздо було / (Каррарський / Цнотливо-білий мармур / тому свідок – / Єдине, що лишилось до сьогодні / Від роду і родини Крамаренків)» («Пошерблена плита...») [49, с. 80–81]; «Здали на брухт козацькі всі під-

кови / Онуки Іванів – Іванюки / Й огулом записались в Іванови – / Із козаків зробились кізяки / Московської конюшні. Та конюшня / Їм замінила запорозький кіш, / Перекували шабельки на люшні, / Пропивши честь козацьку ні за гріш» («Із козаків зробились кізяки») [45, с. 6].

У «поезіях відчаю» козацтво, козацька держава постають у символічних образах людської пам'яті – могилах, склепах, хрестах, часто занедбаних безпам'ятством своїх нащадків: «Відродись, Україно, не лишень **хрестами** / На **могилах козацьких** посеред степів <...>» («Відродись, Україно, не лишень хрестами...») [10, с. 4]; «На бойовім посту не спи – терпи / І пий охоче, скільки б не налили, / Щоб не зганьбить **козацькі всі могили**, / Що сватівські згорбатили степи» («В околицях Путивля наш загін...») [5, с. 41]. До того ж І. Низовий констатує, що дуже часто втрачаються й ці окремі відголоски історичного минулого: «Витікала їхня пам'ять / В безберегий трудовень... / Що ж лишилося від предків? / **Ні легенд, ані могил** <...> / **Жоден хрест** не підпирає / Громовержний небосхил» («Оселились на слободі...») [6, с. 38]; «Набоєм в гільзі я летів / В **безпам'ятність козацтва**» («Запізніле каяття») [42, с. 75–76].

Попри весь вмотивований відчай, авторська лірика є ще й лірикою надії. Трагічні на початку поезії часто набувають позитивних відтінків наприкінці. У таких мінорно-мажорних переходах проявляється специфіка поезій І. Низового (на це звертав увагу і сам І. Низовий, нарікши одну зі своїх збірок «Мажор в мінорі» [23]).

Беручи до уваги всі всеукраїнські негаразди, митець усе одно намагається не втрачати віри в незламність українського духу, пророкує повернення козацької слави в майбутньому: «Треба тільки <...> / <...> / запастись терпінням / й козацький дух і мову зберегти!» («Заходь до хати, дню пізньоосінній...») [4, с. 28]; «Козацький дух ще пригас / На Сумщині моїй, / Я привезу його в Донбас / Для духотворчих дій. / Моїх надій ніхто не вб'є – / Даю всім відкоша: / В Посуллі серце б'є моє, / А тут – бринить душа!» («І знов – мажор») [7, с. 25]; «Вірую! – / Буде кров і густа, й гаряча, / Закипить в ній козацька вдача, / Й під зірками ізнов зірками / Вродить Гонтами і Сірками!» («Вірую...») [9, с. 9].

Образна система І. Низового містить чималу кількість образів, так чи інакше пов'язаних із козацтвом. Серед історичних персоналій можна виділити, зокрема, образи:

– **козака Мамаю**: «Довкола – даль безкрая / Заціпеніла <...> / Бо чортма / Веселого Мамаю»

(«Стоїть сторчма в степу корчма...») [16, с. 41]; «І шуляться від холоду / Вусаті / Франко, / Грінченко / І козак Мамай» («Негода нагодилася...») [32, с. 53];

– **Байди Вишневецького та Івана Сірка**: «Були державою великою, / Сірками, Байдами, людьми, / А стали... масою безликою» («Ми всі не в тому літаку») [46, с. 60]; «Хай зміцніють і копита і душа / хай дозріють наші сотні і полки / і проснуться наші Байди і Сірки» («Ейфорія скаче навмання...») [27, с. 29]; «Та не маємо ж ми, козаки, / Ні Сірка, ані навіть Махна!» («Шапка, сива, як наші віки...») [35, с. 16]; «Ірже на Січі кінь / Незламного Сірка» («Отож-бо розпочнем...») [40, с. 19];

– **Івана Богуна**: «Краще вмerti, / Чим нібито жить / У державі, що трупом лежить / На зотлілих кістках / Богуна і Сірка!» («Про себе») [46, с. 5]; «Богун / Заповідав навіки / Нам звуки шабельні / І струн / Дзвінкi речисті ріки <...>» («Стародубщина») [5, с. 35];

– **Богдана Хмельницького та Івана Виговського**: «То ж Богданові кличі, підсилені втричі / Тристалітною тугою, / Будять округу, / На Майдани скликають, / На віча, на Січі – / Не терпіти наругу: / До Великого Лугу!» («Антиукраїнці») [31, с. 23–24]; «Є запорожці – / Будуть Виговський / І Україна!» («Тріумф Виговського») [43, с. 33];

– **Івана Мазепи та Павла Полуботка**: «І Полуботкова душа / Озвалась до Мазепи» («Стародубщина») [5, с. 35]; «І Батурин руйнувати, / І забути наші Крути, / І Мазепу шельмувати / Ще й Петлюру проклинають» («Націоналіст») [29, с. 37]; «На століття зрадниками стали / Гетьмани: / Мазепу і Виговського / Брудом облили – / Народ прикоськали, / Кастрували й пам'ять відібрали» («При бажанні можна обілити...») [12, с. 70].

Окрім конкретних історичних діячів, можна виділити також збірний образ колишнього козацтва чи його окремих представників та їхніх далеких нащадків, а також топографічні образи:

– **образи поодиноких невідомих козаків**: «Давай, козаче, потанцюй, / Здивуй Європу хистом: / Чимало в світі волоцюг, / Та мало танцюристів! / А вдача ж козака – така, / Не перетакнеш зроду: / Утне такого гопака / В ім'я свого народу» («Давай, козаче, потанцюй...») [17, с. 9];

– **збірний образ козацтва як воїнів-носіїв української етнічної культури**: «Шаленіла московська плаха / На тужавій козацькій шиї, / І спливала сльоза-невдаха / Від Путивля до Коломиї <...>» («Від Трипілля до Білопілля...») [13, с. 65]; «Наші пращури – лицарі хвацькі, / Що не знали,

не відали горя. / І пливли оселедці козацькі / На пательні сарматського моря» («Я шаную козацькі звичаї...») [15, с. 39]; «О, де ви зарили / Ту справжню – неложну – свободу, / Мої запорозькі, / Мої низові козаки?» («Я досі не знав...») [25, с. 4];

– **образ сучасників автора і його нащадків**, яких він нарікає козаками в прямому сенсі цього слова, маючи на увазі їх гідних наступників, чи іронічно викриваючи тих, чий намагання видавати себе за нове покоління козаків (за відверто антиукраїнських поглядів чи то взагалі відсутності будь-якої життєвої позиції, крім наживи) позначені профітом: «Чорнобиль розбудив / козацьку душу, / Що три століття спала, / І вона, / Запхавши в люльку / Тютюну папушу. / Пішла коня ловити в полинах, / А заодно й шукать / пропиту шаблю, / А мимохідь – і знахарку-корчму <...>» («Чорнобиль розбудив...») [9, с. 94]; «Не створений на вимирання / Козацько-хохлячий народ!» («Прив'язано в'язня до в'яза...») [11, с. 53];

– **образ Запорозької Січі – колиски українського козацтва**: «Вогні сторожові на вежах вже й не тліють, / хоч доста кураю в степах і ковили, / щоб ватру розпалить, / не дати Текелію / в підступну підлу ніч правічну Січ спалить» («Отак і живемо, пересічні, маленькі...») [24, с. 274]; «Мій човен виринально-потопаючий / У вічності шукає мрію-Січ» («Даремно поспішаю...») [21, с. 103];

– **образ Дикого поля – батьківщини козацького лицарства**: «Здичавлює й без того дике поле, / Вичавлюючи з нього корінне / Праукраїнське» («Забур'яніле суржикове тирло...») [33, с. 13]; «А докола – Дике Поле: / Де крайкінець – не розбереш» («Напередодні») [39, с. 177];

– **образ Хортиці – острова колишньої козацької слави**: «Давно Дніпро в порогах не реве, / Не стогне навіть – греблі закували / Колишню силу <...>/<...>/ Каховське море – твань, гниловода – / Пливе повільно в ніч сліпу, імлаву. / І лиш легенда Хортицю гойда, / Мов чайку запорозьку величаву» («О Хортице, лошице степова...») [18, с. 30];

– **образ Батурина (зокрема, Батуринської трагедії) і Чигирини – гетьманських столиць протягом не одного десятка років**: «Спить Батурин – / Гетьманська столиця. / Безпробудна й Запорозька Січ. / Молодик, яскравий, мов жарптиця, / Стереже трагедії сторіч» («Отамани, сиві, мов тумани...») [32, с. 51]; «Вже не повториться Батурин – / Відновить сили Чигирин» («Як негідь преться на котурни...») [36, с. 60];

– **образ Дніпра-ріки – покровителя козацьких займищ**: «Сльозами радості та горя / Був переповнений Дніпро, / А ще він часто ніс до моря /

Пролиту / кров <...> / Шумів і про / Козацьку славу чи ганебу / Продажних гетьманів, / І про / В століттях визрілу потребу / Знов лити кро в<...>» («Сльозами радості та горя...») [47, с. 29]; «Земля моя – <...> / підперезана синім дніпровим поясом / по-козацькому» («Земля моя...») [8, с. 68].

Цікавим є той факт, що поет, дослідивши власний родовід, довів своє козацьке коріння, що походить від самого Семена Палія: «Мій дід – козак Великород» («Пишаюсь тим...») [14, с. 52]; «Що мені іще зосталося зробити, / як найголовніше на віку? / Таж раба в собі нікчемного убити / і померти, як годиться козаку!» («Що мені іще зосталося зробити...») [41, с. 89]; «Був прямий мій предок не сарматом, / Не хохлом упертим, вайлуватим – / Українцем був козакуватим» («Сповідальне») [37, с. 62].

Часто І. Низовий іронічно приміряє образ українського воїна, використовуючи перифразу або вводячи образи-символи, пов'язані із зовнішністю чи поведінкою козаків: «Вперед, **підтопаний козаче**, / бо кличе здалечі сурма!..» («Туман до решти очі виїв...») [22, с. 251]; «Хоч воно мені й сутужно, / Та **по духу ж я – козак!**» («Тільки спогади багаті...») [28, с. 18]; «Помивши голову з **рідким / козацьким чубом**, / я знову став таким гнучким / і саблезубим, / як пращур мій з лугів, низів / і запорогів...» («Мажорний марш») [48, с. 60 – 61]; «Недарма ж сивина така сумна / Біліє у **моїх козацьких вусах <...>**» («В рідному краю») [44, с. 24]; «Мо', й виживу отак – / **Під ярий сміх / Правічної козацької природи**, / Тож без халтури регочу за всіх, / Чий сміх сконав у зашморгу зажури!» («Сміюся над собою...») [43, с. 11]; «Я виріс у радянському вертепі, / Тож знову переучуюсь в лікнепі, / **Щоб з кріпака «проклонувся» козак**» («Не повернуся на круги свої...») [26, с. 18].

В описі власного родоводу чи родоводу інших людей козацької крові автор використовує епітети: **козацький**: «Не годиться з такою вродою / Чужорідний кльовати послід, / Обзиваючи словом «Родіна» / Батьківщину й козацький рід!» («Красний Луч на Червоний Промінь...») [36, с. 38]; **пракозацький**: «<...> Можливо, складеться мозаїка / Роду мого пракозацького, Великородів <...>» («Зношу каміння, розкидане на задвірках...») [38, с. 28]; **віковий козацький**: «Синовою смертю перетнувся / Віковий козацький родовід» («Привезли Михайлового сина...») [37, с. 30]; **рід козацького кореня**: «Я знав уже, ким замордовані батько і мати / І весь мій великий, / Козацького кореня, / Рід...» («Нетрадиційний сюжет») [2];

великий: «Гаряча кровина / Великого роду, козак з низових / Стейких запорожців» («Святкові демонстрації у повоєнному селі») [42, с. 40–41]; **давній рід від козацтва:** «<...> Геніальності в генах не маю – / Давній рід від козацтва веду» («Геніальності в генах не маю...») [32, с. 76]; **славний:** «Козак і чесний хлібороб / Зі славного в минулім роду» («Дві тисячі другий рік») [33, с. 44].

Висновки і пропозиції. До однієї зі своїх збірок «Це – мій вертеп» І. Низовий дібрав підназву «Лірика відчаю та надії». Цей вислів не обмежується рамками зазначеної збірки: його загалом можна спроектувати на всю творчість митця.

Авторська «лірика відчаю» є особливо драматичною. У ній І. Низовий зображує трагічну ситуацію української нації: тотальне історичне безпам'ятство, «мовне рейдерство», національну байдужість, ворожу політику держави тощо. У таких віршах митець різко протиставляє образи минулого і сьогодення, акцентуючи увагу на антиетичних зіставленнях образів козаків та сучасних авторів пересічних українців. Митець різко кри-

тикує сучасне йому покоління співвітчизників та наголошує на необхідності пробудження історичної пам'яті роду. Він радить українцям брати приклад зі своїх героїчних предків – козаків, які мали високі моральні якості, патріотичні переконання, боролися за волю та незалежність своєї держави.

І. Низовий змальовує себе як представника козацького роду, нащадка запорожців, неодноразово (серйозно чи іронічно) акцентує увагу на наявності в себе тих чи інших прикметних козацьких рис. Для змалювання власного роду й інших козацьких родів, які беруть свій початок із сивої давнини, автор добирає влучні епітети.

Козаків – захисників української держави – І. Низовий описує з глибоким пієтетом. Лірик змальовує образи поодиноких воїнів, збірний образ козацтва, образи видатних персоналій та локацій, пов'язаних із козацькою історією. Попри ненависну авторові тогочасну дійсність, він не перестає вірити в пробудження козацької крові в українських жилах. Саме такі погляди І. Низовий втілює у своїй «ліриці надії».

Список літератури:

1. Апанович О. Козацтво – ментальність українського народу. Сучасність. 1995. № 9. С. 104–108.
2. Низовий І. Нетрадиційний сюжет. Поетичні майстерні. Самвидав. URL: <http://maysterni.com/publication.php?id=135515> (дата звернення: 25.11.2018).
3. Манько А. Історична ретроспектива в поезії Івана Низового. Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки. 2016. № 2. С. 143–147.
4. Низовий І. Біла вежа – рідний Вавілон. Луганськ, 2007. 116 с.
5. Низовий І. Білолеbedія. Луганськ: Луга-принт, 2008. 108 с.
6. Низовий І. Білопілля-Верхосулля. Луганськ: Укрроспромаш, 1997. 68 с.
7. Низовий І. Біополе Білопілья. Суми, 2007. 88 с.
8. Низовий І. Вівтар. Луганськ: Райдуга, 1995. 120 с.
9. Низовий І. В раю, скраєчку. Луганськ: Укрроспромаш, 2001. 180 с.
10. Низовий І. Горобина ніч. Луганськ, 1992. 64 с.
11. Низовий І. Дурман-трава. Луганськ: Глобус, 2003. 96 с.
12. Низовий І. Душа перецвіта. Луганськ, 1999. 130 с.
13. Низовий І. Живу за юліанськими календами. Луганськ: Луга-принт, 2010. 220 с.
14. Низовий І. Жура за журавлями. Луганськ: Глобус, 2003. 100 с.
15. Низовий І. Запрягайте, хлопці, коней. Луганськ: Співка журналістів України, 1993. 64 с.
16. Низовий І. За овидом сивим. Должанськ, 1998. 68 с.
17. Низовий І. Збудило опівночі серце. Луганськ: Осирис, 1998. 84 с.
18. Низовий І. Значить більше, ніж просто пісня. Луганськ, 2002. 80 с.
19. Низовий І. І калина своя, і тополя. Донецьк: Донбас, 2003. 78 с.
20. Низовий І. Калини жар на полотні снігів. Луганськ: Глобус, 2007. 168 с.
21. Низовий І. Кураїна. Луганськ: Луга-принт, 2004. 116 с.
22. Низовий І. Лелечі клементи в тумані. Луганськ: ТОВ «Віртуальна реальність», 2010. 264 с.
23. Низовий І. Мажор в мінорі. Луганськ: Світлиця, 2006. 100 с.
24. Низовий І. Найвище право – жить відверто. Луганськ, 2010. 328 с.
25. Низовий І. Нема переводу. Дубно: Наш край, 1993. 46 с.
26. Низовий І. Несправжня пектораль. Луганськ: Глобус, 2003. 256 с.
27. Низовий І. О, Оріяно... Луганськ: Укрроспромаш, 1997. 64 с.
28. Низовий І. Опозиція. Луганськ: Луга-принт. 2004. 104 с.
29. Низовий І. Осанна химері. Луганськ: Русь, 2000. 68 с.
30. Низовий І. Оскома осені. К.: Шлях, 2006. 63 с.

31. Низовий І. Осмути сивої сувій. Луганськ: Луга-принт, 2008. 140 с.
32. Низовий І. Осяяння осінню. Луганськ: Осирис, 1997. 88 с.
33. Низовий І. Передсвітень. Луганськ, 2003. 76 с.
34. Низовий І. Під жайворами, під журавлями: поезії в ретроспективі. Луганськ, 2010. 128 с.
35. Низовий І. Покотьоло. Новойдар: Спілка журналістів України. Новойдарська первинна організація, 1994. 48 с.
36. Низовий І. По промінчику доброти. Луганськ: Глобус, 2003. 80 с.
37. Низовий І. Пора косовиці. К.: Радянський письменник, 1990. 102 с.
38. Низовий І. Прозріле літо з голосом Олени. Луганськ, 2008. 60 с.
39. Низовий І. Пролог до епілогу. Луганськ: Луга-принт, 2004. 200 с.
40. Низовий І. Саме та самота. Луганськ, 2003. 40 с.
41. Низовий І. Самопізнання. Луганськ, 2006. 100 с.
42. Низовий І. Село моє, Сула моя... Луганськ: Луга-принт, 2005. 91 с.
43. Низовий І. Сльоза небесна. Луганськ: Укрроспромаш, 1997. 56 с.
44. Низовий І. Сонях на осонні. Луганськ, 2003. 52 с.
45. Низовий І. Спіймані сюжети. Луганськ, 2010. 64 с.
46. Низовий І. Те, чому і назва загубилась. Луганськ: Луга-принт, 2003. 72 с.
47. Низовий І. Тихоплесо-часоплин. Луганськ: Глобус, 2001. 56 с.
48. Низовий І. У Сватовім світає Україна. Луганськ, 2006. 160 с.
49. Низовий І. Хрущі над вишнями. Луганськ: Шлях, 1999. 96 с.
50. Низовий І. Це – мій вертеп... Лірика відчаю і надії. Луганськ: Луганська обласна організація СПУ, 1996. 76 с.
51. Рудакова Н. Козацтво – об'єкт історичних і культурологічних досліджень. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. 2011. № 22. С. 51–54.
52. Щербатюк В. Становлення вільного козацтва в контексті зростання національної свідомості українських селян (літо 1917 – весна 1918 рр.): сучасна історіографія проблеми. Вісник Черкаського університету. Серія «Історичні науки». 2010. Вип. 182. С. 45–54.

ИДЕЙНО-СМЫСЛОВАЯ НАГРУЗКА ОБРАЗА КАЗАЧЕСТВА В ПОЭТИЧЕСКОМ НАСЛЕДИИ ИВАНА НИЗОВОГО

Статья содержит сведения об особенностях изображения казачества в гражданско-патриотическом тематическом направлении поэзий Ивана Низового. Раскрыт ряд образов, имеющих отношение к казачеству и помогающих создать комплексную образную систему казацкой тематики. Анализ лирики двух полюсов – «лирики отчаяния» и «лирики надежды» – на основе огромной базы источников раскрывает особенности авторского видения исторического вопроса в контексте настоящего времени. Подчеркнуто патриотическое направление стихов. Акцентируется внимание на репрезентации поэтом себя как потомка давнего украинского казацкого рода.

Ключевые слова: гражданская лирика, казачество, патриотическая лирика, поэзия, художественный образ.

THE IDEA-SEMANTIC FILLING OF COSSACK IMAGE IN IVAN NYZOVYI POETIC DEVELOPMENTS

The article contains information on the peculiarities of representation of Cossacks in civil and patriotic thematic area of Ivan Nyzovyi's poetry. Series of images which are related with Cossacks and help to create a complex imaginative system were revealed. The analysis of lyrics of two poles – "lyrics of despair" and "lyrics of hope" based on the plurality of literature sources shows the peculiarities of the author's vision of historical issues in the context of present time. It is pointed out that poems have patriotic orientation. It is emphasized that the poet represents himself as a descendant of an ancient Ukrainian Cossack family.

Key words: civil lyrics, Cossacks, patriotic lyrics, poetry, artistic image.